

Yahudilikte Evlilik ve Cinsellik Anlayışı / Ahlakı*

Cihat ŞEKER**

ÖZ

Yahudilik bütün dünyevî yaşamı kurallara bağlamaya çalışan bir dindir. Buna göre bireyin doğumundan ölümüne kadar hayatının bütün dönemleri, dini gelenek tarafından detaylı bir şekilde belirlenmiş ve onun davranışlarına bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Bu çalışmada Yahudi geleneğinde cinsellik algısı, ailenin önemi, aile içi cinsel ahlak ve aile dışında meşru kabul edilmeyen cinsellik anlayışı değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları Yahudilik'te erkeğe kıyasla, kadına yönelik olumsuz bir algının varlığını; meşru cinsel ahlak açısından aile hayatının alternatifinin bulunmadığını ve aile haricinde başvurulacak cinsel tatmin yollarının tamamının gay-i meşru kabul edildiğini göstermektedir. Neticede Yahudi hukuku halakhah'a göre bunlara çeşitli oranlarda cezaî yaptırımlar öngörüldüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yahudilik, Aile, Cinsellik, Cinsel ahlak, Yahudi hukuku/ Halakhah.

ABSTRACT

Marriage and The Conception of Sexuality/Sexual Ethics in Judaism

Judaism is a religion which tries to bind the whole life to rules. According to this, the whole stages of the individuals life, from birth to death is determined by the religious tradition and some of his/her actions are restricted. In this work, perception of sexuality, importance of family, sexual ethics within the family and the conception of sexuality which is seen unlawful outside the family in Judaic tradition has been evaluated. The results of the research demonstrates that the existence of an unfavorable perspective towards women compared to men, the family life had no alternative in terms of lawful sexual ethics and all the ways of sexual satisfaction except the one with the family, regarded unlawful in Judaism. Consequently, according to Judaic law Halakhah, there has been projected certain penalties for these in differing amounts.

Keywords: Judaism, Family, Sexuality, Sexual ethic, Jewish law/Halakhah.

* Bu çalışma, 13-14 Mayıs 2015 tarihinde Bartın'da düzenlenen "Geçmişten Geleceğe Ahlak" konulu sempozyumda sunulan tebliğin büyük ölçüde geliştirilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Fatih Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, cihat.seker@fatih.edu.tr

Giriş

Genel itibariyle dinler, dünyada huzurlu bir yaşamın mümkün olduğu iddiasını taşırlar. Bunun elde edilebilmesi için de belirli şartların yerine getirilmesini zorunlu kılarlar. Gerekli hususlar içerisinde cinsel ahlak alanının düzenlenmesi de yer alır. Diğer dinler gibi Yahudi hukukunda da insanların engellenemez cinsel ihtiyaçlarına yönelik temel ilkeler ortaya konularak meşru ve gayr-i meşru alanlar belirlenmiştir.

Bu bağlamda meşru birlikteliğin temeli kabul edilen ailenin hem manevi hem de maddi hayat için önemine vurgu yapılmıştır. Çünkü aile, Yahudi geleneğinde meşru cinsel münasebetin merkezinde yer alır. Onun haricinde cinsel ihtiyacın giderilmesi için başvurulan bütün yolların meşruiyet sınırlarının dışında olduğu ilan edilir. Bu yüzden *Tanrı'nın seçkin kulları oldukları* iddiasının güçlendirilmesi ve bu konunun devamının sağlanmasında aileye çok büyük önem verilir. Aile cinsel güdülerin hem meşru bir şekilde tatmininde hem de Tanrı ile münasebetlerin istenen seviyede yürütülmesinde vazgeçilmez bir kurumdur.

Araştırmanın sorularını aradığı temel konular; öncelikle Yahudilikte kadın asli bir değer mi yoksa erkeğe göre ikincil bir konumda mıdır? İkincisi kadına yönelik Tanah/Talmud ekseni bu yaklaşımın Yahudi aile anlayışı üzerindeki tesirleri nelerdir? Cinsel ilişkilerin düzenlenmesinde evliliğin ne derece hayati bir rol oynadığı ve evlilik haricindeki cinsel tatminlerin meşruiyeti var mıdır? Diğer taraftan cinsellik hem Tanah hem de Talmud'da nasıl anlaşılmış, aile kurumunun cinsellik anlayışını şekillendirmedeki rolü nedir? gibi sorular çalışmanın çözümünü aradığı temel problemleridir. Bu çerçevede ailenin cinsel ahlakın merkezine oturtulması, Yahudi hukukuna göre hangi cinsel birlikteliklerin meşru, hangilerinin gayr-i meşru olduğu sorunsalını beraberinde getirdiği için bu konuların sınırlarının neler olduğu açıklanmaya muhtaçtır. Aynı şekilde tespit edilen suçların, Yahudi hukuk kodeksi halakhah'ta ne gibi cezalar takdir edilerek çözüme kavuşturulduğu meselesi, makalenin yazılmasının önemli gerekçelerindedir.

1. Kavramsal Çerçeve

Makale çerçevesinde kullanılan bazı kavramların açıklığa kavuşturulması gerekebilir. Buna göre *cinsellik* kavramı, genel olarak tüm kadın erkek ilişkilerini ifade eden bir kelime olsa da çalışmada kullanılan anlamı, kadın-erkek ve hemcinsler arası cinsel ilişkidir. Bu ilişki, cinsel ve duygusal anlamda kendi cinsinden hoşlanma ve münasebet anlamında *homoseksüellik/eşcinsellik*; karşıt cinsle ilişkiler açısından *heteroseksüellik/düz ilişkiler*; her iki türlü yakınlaşma ve cinsel ilişki içinse *biseksüellik* olarak tanımlanır. Erkeklerin kendi aralarındaki cinsel ilişkiler için hem homoseksüel hem *gay*, kadınlarınsı

içinse *lezbiyen* kavramı kullanılır. Heteroseksüel ilişkiler içerisinde evlenilmesi yasak olan yakın akrabalarla cinsel münasebeti tanımlamak için *ensesst* ilişki tabiri kullanılır.¹

Kavramlar bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer önemli kelime *zina*dır. Zina, aralarında nikâh bağı olmayan iki yetişkin kimsenin meşru olmayan cinsel ilişkisine verilen isimlendirmedir.² Ancak bu münasebetin zina şeklinde nitelendirilebilmesi için tarafların iyi ile kötüyü fark edebilecek bir yaşa ulaşmaları ve isteyerek bu ilişkiyi yapmış olmaları şarttır. Bazı kültürlerde zina suçunun sabit olması için evli bir kimsenin kendi eşi olmayan birisiyle ya da bekâr olmayan bir kadınla bu ilişkiye girmiş olması gerekir.³ Son olarak değineceğimiz kavram olan *zoofili* ise, insan-hayvan arasındaki cinsel ilişkiyi ya da böyle bir eyleme eğilim göstermeyi nitelemek için kullanılan bir kavramdır.⁴

Kaynaklarla ilgili açıklanması gereken son bir kavram “hareket, yürümek, gitmek” gibi anlamlara gelen İbranice *halakhah* (הלכה) kelimesidir. Halakhah, Yahudiliğin yazılı kay-nağı Tanah ve onun rabbiler tarafından yapılan tefsiri mahiyetindeki sözlü geleneği Talmud’dan elde edilerek oluşturulan Yahudi dinî hukukunu ifade eder. Talmud’da geçen hikâye ve nasihat türü anlatılar *haggadah* şeklinde isimlendirilirken onun haricinde kalanlar hukuk kuralları olarak halakhah’ı oluşturur. Halakhah alanında çalışma özellikle rabbinik dönem ve sonrasında en üstün bir dini görev olarak addedilmiştir.⁵

2. Makalenin İçerik ve Kapsamı

Kısaca makalenin planından bahsetmek gerekirse; ilk bölümde öncelikle kadın-erkek ilişkilerin ana omurgasını oluşturan Yahudilikte evlilik ve ailenin önemine vurgu yapılarak bekârlığın olumsuzluğu ve evliliğin kutsallaştırılmasına dikkat çekilmiştir. Yine devamında cinselliğin dini konumu incelenerek onun sadece beşerî arzuların tatmininden ibaret olmadığına işaret edilmiştir. Yahudilikle kıyas olması açısından diğer dinlerdeki aile ve cinsel ahlak anlayışına değinilmiştir. Daha sonra Yahudi geleneğinde kadına bakışı sorgulanarak olumlu-olumsuz kadın algılarının neler olduğu belirginleştirilmiştir.

İkinci bölümde, Yahudi hukuku bağlamında hem mahremiyet açısından hem de yasaklanan diğer evlilik türleri incelenmiştir. Yahudi hukuku halakhah bağlamında aile içi cinsel ahlaka vurgu yapılarak bunun meşru bir çerçevede tatmininin nasıl sağlanabileceğine işaret edilmiştir. Ailenin cinsel ahlak hususundaki belirleyici rolü üzerinde durulmuştur. Bu bölümün sonunda, kadına eşitlikçi bir yaklaşım sergileme iddiasını taşıyan modern dönemde kibbutz aile yapısı ve onun cinsel ahlak anlayışına yer verilmiştir.

1 *The American Dictionary of The English Language* (3. Baskı), (Ed. Joseph M. Patwell), Boston: Houghton Mifflin, 1992, s. 829, 3033, 3424, 3496, 3675; Chuck Stewart, *Homosexuality and the Law, A Dictionary*, Santa Barbara, California: ABC-CLIO, Inc., 2001, s. 28, 49, 143, 150.

2 *The American Dictionary of The English Language*, s. 182.

3 Konumuz itibarıyla Yahudi geleneğindeki zâni anlayışı, *zina* başlığında incelenmiştir.

4 “Zoophilia”, *Encyclopædia Britannica Online*, Encyclopædia Britannica Inc., 2015, Web. 16 Nov. 2015.

5 Halakhah hakkında detaylı bilgi için bkz. Louis Jacobs, “Halakhah”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 8, s. 251.

Son bölümde ise, meşru cinsel birlikteliğin merkezine konulan aile harici cinsel sapmalar ortaya konulmuştur. Bu çerçevede zina, ensest ilişki, homoseksüellik ve zoofilin bu alanın kapsamına dâhil olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu meşru olmayan cinsel tatmin yollarına Yahudi hukuku halakhah'ta öngörülen cezalardan bahsedilmiştir.

Özet olarak çalışmada Yahudi yazılı ve sözlü geleneğinde evlilik ve ailenin önemi, kadına bakış, cinsel ahlak ilkeleri üzerinde durulmuştur. Yahudi hukuku/halakhah'ı açısından insan fitratına uygun görülen ve Tanrı'nın istediği tarzda bir cinsel münasebet nasıl olmalıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Elbette bunun incelemesi beraberinde meşru kabul edilmeyen aile içi cinsel davranışların çerçevesinin belirlenmesini getirmiştir. Aynı şekilde iradi bir şekilde meşru olmayan bir ilişkiye razı olanlarınsa bu davranışlarının halakhah'ta ne şekilde cezalandırıldığı hususu irdelenmiştir.

Çalışmanın sınırlılıkları açısından konu yoğunluklu olarak yazılı ve sözlü temel kaynaklar eksensiz ele alındığı için mezheplerin görüş ayrılıklarına temas edilmemiştir. Çoğunlukla Ortodoks Yahudi mezhebinin görüşleri merkeze alınmış, modern dönem mezheplerin farklı görüşlerine yer verilmemiştir. Mezhepler bağlamında Yahudi cinsel ahlakı farklı bir çalışmada incelenebilir. Ayrıca eş seçimi, evlilik törenleri, evliliğin kadına getirmiş olduğu haklar, nafaka gibi konulara girilmemiştir.

3. Kaynakların Analizi

Ağırlıklı olarak Yahudi geleneğinde cinsel ahlak ilkelerinin analizinin yapıldığı bu metinde kullanılan başlıca kaynak, öncelikle ve yoğunlukla Yahudiliğin kendi yazılı kutsal kitabı Tanah/Tanakh (תנ"ך), (Yazılı Torah/ תורה שבכתב) 'tır. Onun detaylı bahsetmediği ya da hiç değinmediği yerlerde Tanah'ın tefsiri mahiyetindeki Yahudi şifâhî geleneği olan Talmud (Sözlü torah/ תורה שבעל פה) metinlerine sıkça ve olabildiğince müracaat edilmiştir.⁶ Bu konuda Kudüs Talmudu'na göre daha hacimli ve daha detaylı konuları kapsayan Babil Talmud'u/Talmud Bavli esas alınmıştır. Birincil kaynakların yanında özellikle Talmud sonrası dönemde (VII. yüzyıl sonrası) bazı isim ve eserler ön plana çıkmıştır. Bunlardan birisi ve en önemlisi, Mûsâ İbn Meymûn'un/Maimonides (1135-1204), Yahudi şeraitine getirdiği yeni yorumları ihtiva eden *Mishneh Torah* (משנה תורה) adlı *İkinci Tora* diye bilinen eseridir. Maimonides, ortaçağ Yahudi âlimlerinin en meşhuru kabul edilmekte ve eseri *Mishneh Torah* ise Yahudi hukuku/halakhah alanında Tanah ve Talmud'dan sonra temel eser niteliği taşımaktadır.⁷ Yine Mishneh Torah, çalışmada Talmud'dan sonra en sık kullanılan kaynak niteliğindedir.

6 Metin boyunca dipnotlarda Babil Talmudu, Babylonian Talmud'un kısaltılmış şekli BT şeklinde kullanılmıştır.

7 Maimonides ve eserleriyle ilgili detaylı bilgi için bkz. Louis Isaac Rabinowitz, Jacob I. Dienstag, "Moses Maimonides", *Encyclopaedia Judaica*, 2. baskı, c. 13, s. 381-388; Hatice Doğan, *İbn Meymun'un Hayatı, Eserleri ve Delaletü'l-Hâirîn Adlı Eseri Üzerinde Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2009, s. 36-43.

I- Cinselliğin Dinî Konumu

1. Diğer Dinlerde Aile ve Cinsellik Anlayışı

Yahudilikteki aile kurumu ve ona göre şekillenen cinsel anlayışa geçmeden önce diğer dinlerdeki aile ve cinsellik ahlak anlayışına kısaca değinilecektir. İlk olarak Hinduizm’de evlilik, en önemli ritüellerden birisidir. Buna göre evlilik, bir kurban ritüeli şeklinde kabul edilerek evlenmemiş bir kimse ‘kurban edilmemiş kişi’ şeklinde nitelendirilirdi. Bu kişi ‘yarım adam’ muamelesi görüyor ve diğer yarısının da karısı olduğuna inanılıyordu.⁸ Diğer taraftan cinsel birliktelik sadece bedensel bir eylem değil aynı zamanda dini bir tören özelliğine sahipti. Bu sayede Tanrı’nın tabiatta gerçekleştirdiği faaliyetin bir benzeri, cinsel ilişki sayesinde insanla yerine getirilmiş oluyordu.⁹ Bu kutsallığa zarar gelmemesi için cinsel birleşmenin sınırsız bırakılmadığı, oral seksin ve düşük kastan biriyle evlenmenin yasaklandığı görülür. Aynı şekilde aile yapısının korunmasına yönelik bazı cinsel yasakların getirildiği ve bunlara çeşitli cezaların öngörüldüğü anlaşılır. Hinduizm’in dinî hukuk metni *Manu Yasalarına* göre cinsel sapmalardan tecavüze, iki parmağın kesilmesi; lezbiyenliğe, para cezası ve tarafların dövülmesi; homoseksüelliğe, ya giyinik banyo ya da kasttan atılma; ensest ilişkilere ise, ısıtılmış demir ile yatma gibi cezalar öngörülmüştür.¹⁰

Diğer bir Hint alt kıtası *dini/kültürü* Budizm’de ise din adamı sınıfı olan keşişler için cinsellik, onları *saflik yemininden ve özgürlük arayışlarından* uzaklaştırma ihtimali barındırdığı için yasaklanmıştır.¹¹ Ailede baskın karakter erkektir ve kadın erkeğin malıdır. Ailenin devamı için iffet hem erkek hem de kadın için gereklidir. Budizm’deki *Beş Buyruk*’tan üçüncüsünü oluşturan cinsel kurallara göre zina, mastürbasyon gibi olumsuz cinsel sapmaların cezası, insanın manevî düşüşe maruz kalmasıdır. Bütün bunların yanısıra Budizm’de diğer geleneklerden belki farklı olan bir cinsel ahlak anlayışı, fahişelerin toplumda kendi *karma*¹²sını yaşayan, ayıplanmayan ama saygınlık mertebesi düşük olan bir grup olarak kabul edilmesidir.¹³

Semavi dinler içerisinde Hıristiyanlıkta aile ve cinsel ahlak anlayışı, Yeni Ahit (İncil) temelinde şekillenir. Buna göre erkeğin evlenmemesinin iyi olacağına belirtilmesine rağmen ahlakî bozulmadan dolayı her erkeğin bir karısının, her kadının da bir kocasının olması tavsiye edilir. Kurulan ailede kocanın, karısına hakkını vermesi istenir. Aynı şekilde kocanın bedeninin de karısına ait olduğu belirtilir. Aile içi cinsel ilişkinin karşılıklı rıza ve dua dışında sürekliliği vurgulanır.¹⁴ Bunun yanında cinsel ahlaksızlıklara, kişinin ‘Kutsal Ruhun Tapınağı’ olan bedenine karşı işlediği bir günah olarak bakılır.¹⁵ Bu

8 Johann Jakob Meyer, *Sexual Life in Ancient India: A Study in the Comparative History of Indian Culture*, London: Routledge & K. Paul, 1952, s. 150.

9 *Brihad-aranyaka Upanishad*, 6.4, 22; Chandogya Upanishad, 2.13, (Çev. Jayaram V), Pure Life Vision, 2013.

10 *The Laws of Manu*, 8.364-385; 11.59.104, 175. (Çev. Georg Bühler), New York: Dover Publications, 1969.

11 *Digha Nikaya*, 2.141, (*The long discourses of the Buddha: a translation of the Digha Nikaya*, Çev. Maurice Walshe), Massachusetts: Wisdom Publications, 1987, 1995.

12 Karma, Budizm’de kişinin içinde yer aldığı kast tabakasının üzerine yüklemiş olduğu dini ritüel, tören ve sosyal görevleri yerine getirmesidir.

13 *Digha Nikaya*, 3.190.

14 I. Korintliler 7/1-5; I. Petrus 3/7.

15 I. Korintliler 6/18-20.

düşünceye göre boşanmak, günahdır. Çünkü evlilik, İsa'nın kilise ile manevi birleşmesini sembolize eden ve fertlerin ayrılmaz bir bütün haline geldikleri dinî bir kurumdur. O yüzden o, diğer sosyal kurumların tamamından farklı bir statüde kabul edilir.¹⁶ Bu yüzden karı kocanın boşanma sonrası yaptıkları cinsel birleşmeler zina kabul edilir.¹⁷ Zina edenler için herhangi bir cezanın belirlenmediği ancak bu kimselerin yargılanacakları¹⁸ ve Tanrı'nın egemenliğinde yer bulamayacakları gibi uyarıcı metinlere rastlanır.¹⁹

İslam'da ise aile, Hıristiyanlıktaki gibi dinî bir kurum olarak telakki edilmese de toplumun temelini oluşturan ve neslin sağlıklı devamı için zaruri görülen meşru bir birlikteliktir. Bekârlık hoş karşılanmadığı gibi evlilik de aksi şekilde huzura vesile olması için tavsiye edilir.²⁰ Karı-kocanın karşılıklı hak ve sorumlukları vurgulanır. Zina, homoseksüellik, lezbiyenlik, zoofili gibi nikâh haricindeki cinsel yakınlaşma ve birlikteliklerin yanında kişinin evlenemeyeceği gruplar (muharremât)²¹ da belirlenmiş ve bu tür ilişkiler kesinkes yasaklanmıştır.²² İslam ceza hukukunda bu suçlara farklı türlerde cezalar takdir edilmiştir.²³ Diğer taraftan İslam'da boşanma hoş görülme de helal kabul edilen bir haktır.

2. Yahudilikte Aile ve Cinsellik Anlayışı

Yahudiliğin yazılı kaynağı Tanah'ta Tanrı'nın erkeğe ve kadına doğuştan verdiği cinsellik duygusunun onların neslinin devamlılığını temin etmek için verildiğine dikkat çekilir.²⁴ Bu düşünceye göre cinsel dürtüler, anormal duygular değil, gayet insani hislerdir. O yüzden bastırılması yanlış sonuçlara yol açabileceği için meşru bir çerçevede bunların tatmini esastır. Ancak bu meşruiyetin kaynağı da yine erkeğin kadınla birlikte bir akit bağlamında oluşturdukları aile bağıdır.²⁵ Dolayısıyla gerek bekârlık gerekse ruhbanlık Yahudilik'te arzu edilmeyen yaşam biçimleridir. Soyun korunması ve sağlıklı bir şekilde devamı ancak kutsal kabul edilen aile kurumuyla sağlanabilir.²⁶

“Tanrı'nın topluluğuna girmek” olarak nitelendirilen evliliğin²⁷ temel amacı, insan neslinin çoğalmasıdır.²⁸ Tanrı emri gereği çocuk yapmak,²⁹ evliliğe kutsallık atfedilmesinin temel sebeplerinden birisidir. Bunun yanı sıra bu kurum, cinsel tatminin

16 Efesliler 5/22-33.

17 Luka 16/18.

18 İbraniler 13/4.

19 I. Korintlular 6/9-10.

20 Nur 24/32; Rum 30/21; Nahl 16/72.

21 Detaylı bilgi için bkz. Fahrettin Atar, “Muharremât”, *DİA*, c. 31, s. 6-8.

22 İsra 17/32; Nisa 4/2, 3, 19, 22, 23, 30; Furkan 25/68; Mümtehine 60/12.

23 Detaylı bilgi için bkz. Bilal Esen, “Zina”, *DİA*, c. 44, s. 440-444.

24 Yaratılış 1/28-29; 9/6-7.

25 BT. Yoma 72b, BT. Pesachim 112b; Yahudilikte evlilik ve evlenme törenleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Asife Ünal, “Yahudilikte Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri”, *Bütün Yönleriyle Yahudilik Sempozyum Bildirileri*, Ankara, 2012, ss. 673-693.

26 Yahudi gelenğinde ailenin yeri, önemi ve korunmasıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Hakkı Şah Yasdıman, “Yahudi Dininde Ailenin Yeri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi*, İzmir, 2001, sayı: XIII-XIV, ss. 241-266.

27 Tesniye 23/1-8.

28 Yeremya 29/5-6; Yaratılış 1/27-28; BT. Yebamoth 65b; BT. Kiddushin 35a.

29 Yahudilikte çocuk yapmanın tek meşru gerekçesi, kıtlık dönemlerinde doğduğu takdirde rızkının karşılanmayacağı endişesidir. Bkz. BT. Ta'anit 11a.

sağlandığı, Tanrı'nın evrensel isteğinin bir sonucu olan insan neslinin devamının temininin yanında kişiyi günahlardan koruyan kutsal bir antlaşmadır. Yahudilik'te ibadet hayatının vazgeçilmezlerinden birisi olan manen temiz bir şekilde Tora üzerinde çalışılması için de evlilik gereklidir.³⁰ Anlayışa göre bu tür manevi faaliyetlerin bekâr bir halde tam olarak yapılması mümkün değildir.³¹ Bu gibi nedenlerden dolayı Talmud'da bekârlık, cinayet ve Tanrı'nın imajından çıkmaya sebep olacak kadar negatif bir niteliğe sahiptir.³² Bekârlığın geciktirilmesi için geçerli tek geçerli mazeret ise, Tora'nın öğrenimidir.³³

Talmud'da bekârlığın, Tanrı'ya ibadet edecek ruhların sayısında azalmaya yol açacağı için, *Cennetin Krallığına* müdahale gibi olumsuz bir düşünceyi barındırdığına inanılır.³⁴ Bundan dolayı genç-yaşlı bütün erkekler için evlilik gereklidir.³⁵ Bu da Yahudi cemaatinin nicel olarak artması anlamına geldiği için sadece karı kocayı değil, bütün bir cemaati ilgilendirir. Bu sayede İsrail neslinin soyu tükenmeyecektir.³⁶

Cemaatin azalmasına neden olabilecek hususlardan doğum kontrolü, belirli zaruri durumlar hariç, Tanah'taki *çoğalın*³⁷ emrine muhalefet olarak kabul edilir.³⁸ Bu yüzden erkeğin üreme imkânlarını boş yere sarf etmesi rabbiler tarafından halakhah'ta büyük suçlardan birisi olarak kabul edilir.³⁹ Bu tutumun bir yansıması olarak Yahudilikte genel olarak cinsellikten uzaklaşarak çileci bir hayat anlayışı hoş karşılanmaz. Evliliğe atfedilen önem o kadar büyüktür ki, Talmud'da çocuğu olan dul bir erkeğin bile yalnız kalmaması, evlenmesi gerektiği belirtilir.⁴⁰

Yazılı kaynak Tanah'ın yanında şifahi gelenek Talmud'da evli olmayan bir erkeğin neşe, iyilik ve kendini koruyacak bir kalkandan, saadet ve Tora'dan mahrum bir hayata sahip olduğu vurgulanır. Bu anlayışın bir sonucu niteliğinde bekâr kimsenin tam bir erkek sayılmayacağına yer verilerek evliliğin, Yahudi cemaatinin geleceği bakımından vazgeçilmezliği vurgulanır.⁴¹ O yüzden evlenmemiş erkeğe *yarım adam* tabiri uygun görülmüş ve sanki bu tanımlama, bekâr erkeği evliliğe zorlayan olumsuz bir sıfat olarak kullanılmıştır.⁴² Kadın ve erkeğin evlilik sayesinde birbirlerini

30 BT. Yoma 72b, BT. Pesachim 112b.

31 BT. Taanith 16a.

32 BT. Yebamoth 63b.

33 BT. Yebamoth 63b; BT. Kethuboth 63a; BT. Sotah 4b.

34 BT. Yebamoth 61b, 64a; Ancak bunun bir istisnası olarak Filistin'deki hahamlar, ekonomik sıkıntılarının yaşadığı dönemlerde evlenme durumunun çok zor olduğunda kişinin kendisini sadece Tora'nın eğitime vermesinde bir mahzur görmezler. Diğer taraftan bu düşünce Babil'de kabul görmemiştir. Bkz. BT. Kiddushin 29b.

35 BT. Yebamoth 21b.

36 Maimonides, *Mishneh Torah*, Marriage, 15:16; Yaacov Vainstein, *The Cycle of Jewish Life*, Jerusalem, 1990, s. 47.

37 Yaratılış 1/28.

38 TB, Niddah 13a; BT. Hullin 58a.

39 TB, Yebamoth 34b; Kardeşinin ölümü üzerine hanımıyla evlenen Onan'ın üremeyi engelleyici davranışta bulunduğu için Tanrı tarafından cezalandırıldığı aktarılmaktadır. Bkz. Yaratılış, 38/9; Bu şekildeki bir tutuma her ne kadar hahamlar tarafından bir ceza öngörülme de doğal olarak bu tutumu devam ettiği sürece cemaatten aforoz edileceği belirtilir. Bkz. BT. Yebamoth 34b.

40 BT. Yebamoth 61b.

41 BT. Yebamoth 62b.

42 BT. Yebamoth 63a; BT. Sanhedrin 22a, 22b.

tamamlamak üzere yaratıldıklarına, bekâr kalmaları halinde bunun mutsuzluk ve huzursuzlukla sonuçlanacağına işaret edilir.⁴³

Tanah'ta, Tanrı'nın bir tezahürü şeklinde kadın-erkek ayırt edilmeksizin, bütün insanlar aslen iyi kabul edilirler.⁴⁴ Buna ilaveten insanlığın devamı için gerekli bir kurum olan ailenin unsurları kadın ve erkeğin birbirleri için yaratıldıkları, ayrıca evlenecek erkeğin anne-babasını bırakıp karısı olacak kadına yapışacağı ve sanki tek bir bedenmiş gibi hayatlarını devam ettirecekleri anlatılır.⁴⁵ Tanah'ın diğer bölümlerinde bu anlayışı destekleyecek mahiyette bir kadınla evlenen adamın savaşa katılmayacağı, kendisini meşgul edecek hiçbir sorumluluk yüklenmeyeceği, bir yıl süreyle serbest kalacağı ve aldığı kadını mutlu edeceği anlatılır.⁴⁶

Diğer taraftan Yahudi geleneğindeki kadın erkek rolleri birbirinden tamamen farklı algılanmış ve ona göre bir cinsellik anlayışı geliştirilmiştir. Bu doğrultuda erkek daha çok dış dünyanın hâkimi olarak değerlendirilirken; kadın kendi evinin önemli bir figürü olarak nitelendirilmiştir. Cinselliğin kalıplarının belirlenmesinde aile eksenli bu anlayış önemli bir etken olmuştur. Bunun sonucunda Yahudi geleneğinde kadın, korunması ve mahremiyet sınırları çok sıkı çizilmesi gereken bir objedir. Bu düşünceye göre erkek süje rolünde aktifken; kadınsa erkeğe göre daha edilgen ve yabancı gözlerin tacizinden sürekli korunması gereken zayıf bir kişilik şeklinde düşünülmüştür.⁴⁷ Sinagoglarda erkeklerden ayrı bir yerde ritüelleri izlemeleri için kadınlara özel bölmeler/mahfil yapılması⁴⁸ ve buralarda dini rehberlik yapmalarına dahi izin verilmemesi gibi hususlar, bu algının bir sonucu ortaya çıkan uygulamalardır.

Hakkındaki bazı olumlu ifadeler yanında Tanah'ta kadın, erkeğin Aden'den/cennet (*gan eden- גן עדן*) kovulmasındaki en önemli fail olarak gösterilerek hakkında olumsuz bir algı oluşturulur.⁴⁹ Bunu destekler mahiyette *kadının ölümden acı olduğu*⁵⁰, *suç işleyenin ona tutulacağı, kadına güvenilmemesi ve sır verilmemesi gerektiği*⁵¹, varlık gayesinin *Âdem'i yalnızlıktan kurtarmak ve ona yardımcı olmak olduğu* şeklinde ifadelerle rastlanır. Cennetten kadın vesilesiyle kovulan Âdem'in şahsında erkeklerin, eşlerinin sözlerini dinledikleri için yaşamı boyunca emek vermeden yiyecek bulamayacakları, alın teri dökmeden ekmeklerini kazanamayacakları belirtilerek bütün bu zorluklar kadına nispet edilir.⁵² Yahudi uygulamaları arasında kadının sakınılması gereken tehlikeli bir

43 BT. Yebamoth 62a.

44 Yaratılış 1/27.

45 Yaratılış 2/21-24.

46 Tesniye 24/5.

47 Kadınla erkeğin başbaşa görüşmelerinde kadına yaşlı tecrübeli bir kadının (şaperon) eşlik etmesi de Yahudi kültüründe kadının mahremiyetini sağlamaya yönelik bir gelenektir. Bkz. BT. Sanhedrin 21b.

48 BT. Sukkah 51b, 4:1.

49 Yaratılış 3/1-6, 23-24.

50 Vaiz 7/26.

51 BT. Mika 7/5.

52 Yaratılış 3/17-19; Midraş'taki Eden'den çıkarılışla ilgili yorum için bkz. Midraş *Rabbah*, Genesis, 19/9, ss. 155-156.

varlık olduğu imajını uyandıran ritüellerden birisi de kadınların, Tanrı'nın iradesiyle bu şekilde yaratıldıkları için şükür duasında bulunmalarına mukabil; erkeklerin her sabahki niyazlarında kendilerini *kadın şeklinde var etmediğinden dolayı Tanrı'ya yaptıkları şükür*⁵³ duasıdır.

Halakhah'taki olumsuz kadın algısının diğer bir yansıması ise onların zekâ bakımından zayıf oldukları gerekçesiyle mahkemelerde şahitlik edemeyecekleri karardır. Sağır, dilsiz, deli, kumar oynayan ve uyuşturucu kullanan kimselerle mukayese edilerek kadının da şahitlikte ehliyet sahibi olmadığı belirtilmiştir. Yüz kişi dahi olsalar bir kişi hükmünde kabul edilecekleri ifade edilerek bu konudaki ayrımcı tavır belirginleştirilmiştir.⁵⁴

II- Cinsel Ahlak

Cinsel ahlak üst başlığında önce Yahudi hukuku halakhah'ta meşru ve gayr-i meşru cinsellik durumları ele alınmış, son bölümde ise modern dönemde kadına ve aileye geleneksel bakış açısından farklı bir tutum geliştiren kibbutz aile yapısı ve onun cinsellik anlayışına kısaca değinilmiştir. Yahudilerin yaşamlarının tüm dönemini belirleyen yasalar bütünü halakhah'ta toplanmıştır. Diğer alanlarda olduğu gibi karı-koca arası cinsel münasebetin sınırları da detaylıca halakhah'ta yer almıştır. Bu bağlamda halakhah'ta, meşru cinsel ilişkinin yegâne kaynağı kabul ettiği aile içi cinsel ahlak serbest bırakılmamış ve onun için de bir çerçeve belirlenmiştir. Buna göre gerek ailenin cinselliğinin devamı, gerekse bunun kesintiye uğraması ya da tamamen biterek boşanmayla sonuçlanması gereken durumlar belirlenmiştir. İlk olarak aile için cinsel ahlakta meşru kabul edilenler sonrasında da bu kuruma zarar veren haller ile temelde hoş karşılanmayan boşanma incelenmiştir.

1. Halakhah'a Göre Dinen Meşru Cinsellik Durumu

1.1. Aile İçi Cinsel Ahlak ve Meşruiyeti

Halakhah'ta ailenin kutsallığının yanında karı-koca arasındaki cinsel ilişki iki tarafın keyfi isteklerine bırakılmaz. Aile içi cinsel ahlakın düzenlenmesi için Tanah ve Talmud'da birçok kural vardır. Evlilikten amacın neslin devamı olduğuna yapılan vurgu yüzünden neslin çoğaltılması amacı gütmeyen cinselliğin hoş karşılanmadığına özellikle işaret edilmelidir.⁵⁵ Dolayısıyla aile içi cinsel münasebetin önemi ve sınırlarının belirlenmesi bu açıdan önemlidir.

Öncelikle aile içi sevgi ve bağlılığın güçlendirilmesi adına yapılan cinsel münasebet için en ideal gün, Yahudilere göre haftanın en kıymetli ve *mukaddes* günü kabul edilen, *şabat* gecesidir.⁵⁶ Hatta bu konudaki tavsiyeler, karı kocanın yiyecekleri

53 BT. Menachoth 43b; BT. Menachoth 44a; Samson Raphael Hirsch, *The Hirsch Siddur*, New York: Feldheim Publishers, 1997, s. 13.

54 BT. Shevuoth 42a; BT. Baba Kama 106b; BT. Baba Bathra 155a; BT. Yebamoth 88b, 117b.

55 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 21: 9.

56 Şabat gecesi cinsel ilişkinin önerilmesinin sebeplerinden birisi de Şabat yasaklarına engel olmaması için cinsel ilişkinin gününün ayarlanarak doğumun bu günü denk getirilmemesi olduğu da ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. BT. Niddah 38ab.

gıdaları kapsamış, sperm sayısını ve aradaki muhabbeti artıracakı düşüncesiyle o gün pişmiş sarımsak yenmesi tavsiye edilmiştir.⁵⁷ Yatağın hazırlanması ve kadının, kocası için süslenmesi de yine cinsel ilişkiye verilen önemi gösteren uygulamalardır.⁵⁸ Yahudi hukuku halakhah'ta erkeklerin sahip oldukları mesleklere göre farklı zaman aralıklarında düzenli bir şekilde eşleriyle cinsel ilişkileri emredilmiştir.⁵⁹ Halakhah'a göre erkeğin mesleğinden dolayı bu düzenli cinsel ilişkinin aksama durumu söz konusu olacağı durumlarda erkek, karısından izin almak zorundadır.⁶⁰

Diğer taraftan karı koca arasındaki cinsel münasebette dengeli olmak önemlidir. Kadın, kocasına cinsel ilişkiyle ilgili herhangi bir sınır koy(a)masa da, erkeğin, bir horoz gibi davranarak, sürekli şekilde cinsel ilişki peşinde koşması hoş karşılanmamıştır.⁶¹ Halakhah'ta meşru cinsel münasebetin oruç zamanlarında⁶² ve özellikle cenaze defni sonrası yas günlerinde yapılması yasaklanmıştır. Diğer taraftan erkeklere, zinaya sevk edebileceği endişesinden hareketle yabancı bir kadına bakmaktan veya lüzumundan fazla onunla konuşmaktan kaçınmaları tavsiye edilir.⁶³ Bu tür muhtemel gayr-i meşru cinsel ilişkilerden uzak tutulmaları düşüncesinden dolayı gençler için evlenme yaşı 16-22 veya 18-24 arası gibi erken sayılabilecek bir yaş olarak belirlenmiştir.⁶⁴ Hatta *bir kimse yirmi yaşına geldiği halde evlenmezse Tanrı'nın lanetine uğrayacağı* şeklinde bir düşünce Talmud'da mevcuttur.⁶⁵

1.2. Aile İçi Cinselliğe Zarar Veren Durumlar ve Boşanma

Eşler arası cinsel ilişki belirli dönemlerde kısıtlanmış ve kesinlikle cinsel birleşmeye müsaade edilmemiştir. Örneğin kadınların özel zamanlarında cinsel ilişki yasaklanmakla kalmamış tahrik unsuru taşıyan münasebetler bile en az seviyeye düşürülmüştür.⁶⁶ Yasaklanan günlerde⁶⁷ kadınlarla ilişkiye giren kocanın, ölüm cezasını Tanrı'nın

57 BT. Megillah 4a, 75a; BT. Baba Kamma 82a; BT. Nedarim 63b.

58 BT. Shabbath 25b.

59 Buna göre herhangi bir işte çalışarak enerjisini harcamayan ve genelde vaktini evde geçiren birisi her gece; örneğin terzi, dokuma ve inşaat gibi işlerde çalışan işçiler, eğer işi yaşadığı şehirdeyse haftada iki, başka bir şehirde ise haftada bir; merkez sürücüler haftada bir; deve sürücüler her otuz günde bir; denizci her altı haftada bir; yorucu bir faaliyet olduğun için Torah öğrencileri haftada bir ve genelde cuma geceleri olmak üzere Torah öğreticileri ise haftada bir karısıyla cinsel ilişkide bulunmalıydı. Detaylı bilgi için bkz. Maimonides, *Mishneh Torah*, Marriage, XIV:1; BT. Kethuboth 62b; "cinsel isteğe karşılık verme, evlilikle ilgili, karı-koca hakları" şeklinde açıklanan *Onah* ve bu kuralla ilgili tartışmalar için bkz. David Feldman, *Marital Relations, Birth Control and Abortion in Jewish Law*, New York; New York University Press, 1968, ss. 60-80; and Rachel Biale, *Women and Jewish Law*, New York: Schocken Books, 1984, ss. 121-46.

60 Kethuboth 61b.

61 B. Berakhot 22a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Love, IV: V.

62 Bu oruçların bazıları, *Yom Kipur* ve mabedin yıkılışı anısına tutulan İbrani takvimine göre Av ayının 9. günü ile *Tammuz* ayının 17. günü oruçlarıdır. Levililer 16/29-31; Yeremya 52/12-13, 39/2. Yahudilikte oruç ve oruç günleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Moshe David Herr, Jacob Milgrom, "Fasting and Fast Days", *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 6, 719-723.

63 BT. Nedarim 20a-20b

64 BT. Kiddushin 29b; BT. Avot (Ethics of the Fathers) 5:23.

65 BT. Kiddushin 29b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Marriage, 15:2.

66 Levililer 12:2-8, 15:19-30, 18:19, 20:18.

67 Yahudi toplumundaki kadınların özel dönemleri ve sonrasındaki temizlenme ritüellerinin (*taharatha-Mishpabab-* *המשפחה*) ailelerin cinsel hayatı üzerindeki etkilerini kadınlarla yapılan birebir görüşmelerle ortaya koyan bir çalışma için bkz. Michelle Friedman, Ellen Labinsky, Talli Y. Rosenbaum, James Schmeidler, and Rachel Yehuda, "Observant Married Jewish Women and Sexual Life: An Empirical Study", *The Journal of Sexual Medicine*, c. 11 sayı: 7, Temmuz 2014, ss. 1606-1619.

vermesi anlamında *karet* (כַּרֶת) cezasına uğrayacağına inanılarak o kişi, kendi haline terk edilmiş,⁶⁸ eğer mahkeme cezaı hafifletirse o takdirde suçlu koca kırbaçlanmıştır.⁶⁹

Loğusalık hali de kadının özel durumu kabul edilerek cinsel temasın yasaklandığı bir dönemdir. Eğer kadın, erkek çocuk doğurursa kirliliği bir hafta, özel dönemin yanında kanamasından kurtulmak içinse otuz üç gün; çocuk kız ise, bu durumu iki hafta, kanamasından temizlenmek içinse altmış altı gün beklemek zorundadır.⁷⁰ Loğusa kadınla cinsel ilişkinin başlaması için kanamadan temizlenme süresi değil, sadece kirlilik günlerinin bitimi esas alınmıştır. Bu yüzden karı koca arasındaki cinsel ilişki, erkek çocuk doğumunda kirlilik günlerinin bittiği sekizinci günde, kız çocuğunda ise on beşinci günde ancak başlayabilmektedir.⁷¹

Aile içindeki güven, Yahudi cinsel ahlakında çok önemli bir yer tutar. Ailenin kutsallığının devamı noktasında koca, karısının kendisini aldattığı yönünde şüpheye düşerse ya da koca, karısını kıskanırsa ve bunu ispatlayamazsa *kıskançlık ablakı* çerçevesinde karısını mabede getirerek ona *acı su*⁷² içme ritüelini uygular. Bu ritüel sayesinde koca, varsa karısının suçunu ortaya çıkarmış, yoksa kadın bu şekilde temize çıkmış olur.⁷³ Erkeğin çok eşlilik hakkından dolayı böyle bir ritüelin kadın üzerinden yürütülmesi, Yahudilikteki namus anlayışının kadın merkezli olmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Aile içi cinsel ilişkilerin sürekliliğinde cinsel hazzın varlığı önemlidir. Bunun için bir erkeğin karısını boşaması için karısının cinsel haz almadığını itiraf etmesi yeterlidir.⁷⁴ O nedenle Yahudi hukukunda meşru cinsel ilişki, karı koca arasındaki sevgiyi artıran bir unsurdur. Cinsel beklentilerin karı-koca birlikteliğiyle tatminine, yalnızca fiziksel bir gereksinimin karşılanması olarak değil, bunun yanı sıra iki insan arasında derin ve çok yakın bir ilişkinin sağlanması olarak da bakılır.

Tanah'ın son kitabı Malaki'de erkeklerin gençken evlendikleri hanımlarını boşamaları, boşanmanın Tanrı katındaki olumsuz yerine vurgu yapmak için, getirdikleri

68 Levililer 20:18; Kelime olarak 'yok etme', 'kökünü kazıma' anlamlarına gelen *karet*, kasıtlı olarak puta tapma, şabatın kutsallığını tanımama, Fısh bayramında mayalı ekmeğe yeme, ensest, zina ve yasak gıdaların yenmesi gibi suçlardan dolayı Tanah'ta öngörülen bir ceza türüdür. Yaşam süresi ortalama 60 yıl kabul edilerek elli yaşlardaki ölümlere erken ölüm ismi verilir. Bu suçları işleyenlerin altmışına kadar yaşamayacağı ilahi bir ceza gereği elli-altmış arası bir yaşam süresi içerisinde öleceği varsayılır. Ancak *karet* cezası, tazminatı düşürmez. Sonraki dönemlerde bu cezanın kırbaç cezasına çevrildiği görülür. Rabbinik gelenekte sonucu bu cezaı gerektirecek yaklaşık 36 adet suç zikredilir. Detaylı bilgi için bkz. İsrail Moses Ta-Shma, "Karet", *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 11, s. 806-807; Kethuboth 30a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Sanhedrin, XVIII:1.

69 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 4:2.

70 Levililer 12:2-8.

71 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 4:2-3, 5-6.

72 Muhtemelen içerisine su, toprak, mürekkep ve okunan lanet duasının kâğıdının oluşturduğu bulanık su kastedilmektedir. Bu şekildeki bir karışımın kadının midasını bulandırması, karnını şişmesi veya kalçalarını eritmesi beklenen ve sonuçta eğer gerçekten suçluya itirafa yönlendirmesi için uygulanan bir yöntem. Diğer taraftan herhangi bir olağan dışılık olmadığında ise namusu tescillenmesi için uygundur.

73 Sayılar 5/15-31.

74 BT. Kethuboth 5:7.

sunuların kabul edilmemesi gerekçesi olarak gösterilir. Tanrı'nın karı-koca arasındaki nikâha şahit olduğuna ve karısını terk eden kocanın buna ihanet ettiğine vurgu yapılır. Bu şekilde davrananlardan Tanrı'nın nefret ettiği ifade edilerek ailenin devamına özellikle işaret edilir.⁷⁵ Buna benzer bir şekilde Talmud'da, boşamanın ne kadar dramatik bir sonuca yol açacağına dikkat çekmek için bir adamın ilk karısını boşadığı zaman Bet ha-Mikdaş'ın (Süleyman Mabedi) sunağının bile gözyaşı döküleceği ifade edilir.⁷⁶

Ancak Tanah'ta ailenin kutsallığına ve boşanmanın olumsuzluğuna yapılan vurgunun yanında onun gerektiğinde bozulmasına yönelik ifadeler de rastlanır. Buna göre evlilik kutsal olduğu gibi boşanma da bir haktır. İbranice boşanma anlamına gelen *geruşin* (גרשין) kelimesi, tarafların mahkeme tarafından resmen boşanmalarını ifade eder. Yahudi düşüncesinde mutlak boşama yetkisi kocaya verildiği için istediği takdirde koca, karısını boşayarak onu babasının evine gönderebilir. Tanah'ta memnun kalınmadığında kocanın karısını bırakmasıyla ilgili *şalah* (שלח),⁷⁷ kendilerine has bir evlilik yasağı kapsamında kohenerin boşanmış kadınlarla evlenemeyeceğini ifade için *gruşa*(גרשה)⁷⁸ genel olarak kocanın karısını boşaması anlamında *hotsi* (הוציא)⁷⁹ kelimeleri kullanılır.

Talmud Yahudiliği döneminde (m.s. III-VII. yy.) erkeğin, boşadığı kadına mahkeme kararıyla verdiği belge *get* (גט) olarak isimlendirilir. Belge, boşanmanın geçerli olabilmesi ve kadının başka bir erkekle evlenebilmesi için zorunludur. Belgenin üzerinde “bütün erkeklere müsaitsin” yazısı vardır. Bu sayede kadının evlilik yoluyla kocasına geçen hakları tekrar kendisine iade edilmiş ve zina cezasının uygulanması için gereken şart düşmüş olur.⁸⁰ Ancak Yahudi hukuku halakhah'a göre *get* yetkisi erkeğin elinde olduğu için bu uygulamanın mağduru, çoğu zaman kadınlar olmuştur. Mahkemenin boşanmaya hükmetmesinden sonra erkek *get* belgesini kadına kendi el yazısıyla düzenleyip vermediği sürece kadın, halen evli kabul edildiğinden başka bir evlilik yapması dinen meşru kabul edilmez. Ayrıca halakhah, kocanın bu belgeyi kendi isteğiyle ve baskı olmaksızın vermesini şart koşar.⁸¹

Diğer taraftan ailenin dağılması kadını, erkeğe göre daha çok zor durumda bırakmaktadır. Bunun en belirgin örneği “bağlanmış, düğümlenmiş” anlamlarına gelen ve kocasından herhangi bir nedenle boşandığı halde *get* belgesini alamayan kadının durumunu ifade etmek için kullanılan *agunah* (עגונה) kavramıdır. Bu durumdaki kadının kocası kaçmış, kayıp ya da boşanma sürecindeki birisi olabilir. *Agunah* halindeki

75 Malaki 2/13-16.

76 BT. Gittin 90b.

77 Tesniye 21/14, 24/1,3.

78 Levililer 21/7, 13-14; Hezekiel 44/22.

79 Ezra 10/3, Tesniye 24/2.

80 BT. Gittin 2/5.

81 BT. Yebamoth 112b, BT. Gittin 67b.

kadının yapmış olduğu evlilikler, dinen meşru görülmez ve kadın erkeğin insafına terk edilir. Kadının yapmış olduğu evlilik zina, çocukları ise gayr-i meşru (mamzer)'dur. Diğer yandan kadının *get* belgesini almayı reddettiği durum ise, erkeğin evlenmesinin önünde herhangi bir engel teşkil etmez.⁸²

Tanah'ta boşanmış erkeğe yönelik herhangi bir olumsuz niteleme yer almazken; dul kadınlara *namus lekesinin* vurulduğuna işaret eden ifade ve uygulamalar vardır. Bunu destekler mahiyetteki uygulamalardan birisi kohenerin, bekârlara göre sakıncalı konumundaki dul kadınlarla evlenmelerinin yasaklanmış olmasıdır.⁸³ Her ne kadar bu uygulama, kohenerin kutsallığının ve diğer sıradan Yahudilerden farklılığının bir işareti olarak anlaşılabilirse, bunu kadına yönelik negatif ayrımcılığın bir göstergesi olarak yorumlamak mümkündür.

2. Halakhah'a Göre Dinen Meşru Olmayan Cinsellik Durumları

2.1. Mahremiyet Kapsamında Yasaklananlar

Yahudi hukukunda cinselliği belirleyen esas unsur evlilik olmakla birlikte, hem sıradan bir Yahudi'nin hem de din adamları sınıfının, ayrıca onlara özel yasaklar olmakla birlikte, kesinlikle evlenemeyeceği belirli kişi ve gruplar vardır. Yasağın bir nedenini kan bağı, diğerini de evlilik nedeniyle oluşan ikincil derecedeki akrabalık bağları oluşturur. Diğer taraftan bunların bir bölümü sürekli iken; diğer bir kısmı ise zamana göre değişkenlik gösterir. Birinci ve asli evlilik engeli, her ne kadar Musa öncesi dönemde bazı peygamberlerin bu türden kimi akrabalarıyla evlilikleri olsa da,⁸⁴ mahremiyettir. Tanah'ta yer alan bu gruptaki yasaklara ilerleyen dönemlerde din adamları tarafından yeni ilaveler yapılarak yasağın kapsamı genişletilmiştir. Levililer'in *yasak ilişkiler* bölümünde⁸⁵ detaylı bir şekilde -gerekçeleri de sunularak- *evlenilmesi birinci dereceden yasaklananların*⁸⁶ (arayot-ערייות) anlatıldığı tablo⁸⁷ şu şekildedir:

82 Maimonides, karısına *get* belgesini vermeyi reddeden kocaya "ben onu boşadım" diyene kadar yahudi yüksek mahkemesi *bet din*'in dayak cezası verilebileceğine hükmetmiştir. Maimonides, *Mishneh Torah*, Laws of Divorce 2:20; Zor durumdaki kadının probleminin çözülmesi için rabbiler özel gayret sarf etmişlerdir. BT. Gittin 3a; *Agunah* ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Ben-Zion (Benno) Schereschewsky, "Agunah", *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 1, ss. 506-509.

83 Örnek için bkz. Hezekiel 44/22, Levililer 21/13-14.

84 Yaratılış 20:12, 29:16-30.

85 Levililer 18:6-18.

86 Maimonides, *Mishneh Torah*, Marriage, 1:5.

87 Tablo oluşturulurken Eldar Hasanov, *İslam Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, İstanbul, s. 84-85'ten naklen Louis Epstein'in *Marriage Laws in The Bible and The Talmud*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1942, s. 234-235'ten, Hasanov'un ufak değişiklikleriyle beraber, yararlanılmıştır.

I-Usul	II-Füru	III-Yan hısımlar	IV-Eş tarafından mahremler ⁸⁸
Anne	Oğlun eşi	Öz/üvey kız kardeş	Eşin annesi
Teyze	Oğlun kızı	Erkek kardeşin eşi	Eşin kızı
Babanın eşi/üvey anne	Kızın kızı		Eşin kızının kızı
Hala			Eşin kız kardeşi (eş sağken)
Amcanın eşi			

Bu tablonun haricinde her ne kadar Tanah'ta yer almasa da Rabbilerin ona atıf yaparak oluşturdukları *ikinci dereceden yasaklananlar* listesi (שנייט-שותות), aynı zamanda önemli bir Yahudi hukukçusu olan Maimonides tarafından şu şekilde belirlenmiştir:⁸⁹

I-Usul	II-Füru	III-Eş tarafından mahremler
Annenin annesi	Oğlun oğlunun eşi	Hanımın oğlunun oğlunun kızı
Annenin babasının annesi	Kızın oğlunun eşi	Hanımın kızının kızının kızı
Babasının annesi	Oğlun kızının kızı	Hanımın babasının annesinin annesi
Babanın babasının annesi	Oğlun oğlunun kızı	Karının babasının babasının annesi
Babanın babasının eşi veya eşleri	Kızın kızının kızı	Karının annesinin annesinin annesi
Annenin babasının eşi veya eşleri	Kızın oğlunun kızı	Karının annesinin babasının annesi
Babanın aynı anneden olan erkek kardeşinin eşi		
Annenin aynı anne veya babadan olan erkek kardeşinin eşi		

88 Maimonides, eş sebebiyle oluşan mahremiyetin şartının nikâh olduğunu belirtir. Bkz. Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, II:13.

89 Maimonides, *Mishneh Torah*, Marriage, I:6; BT. Yebamoth 20a-22a.

Bunlara ilaveten sıradan Yahudilerin haricinde kohenlere/din adamlarına özel kısıtlamalar halakhah'ta şu şekilde yer alır:⁹⁰

Kadının Durumu	Baş Kohen	Kohen
Dul kadınlar	Evlenemez	Evlenemez
Kohenlerin eski eşleri	Evlenemez	Evlenebilir
Boşanmış kadınlar	Evlenemez	Evlenemez
Fahişeler	Evlenemez	Evlenemez

2.2. Mahremiyet Harici Yasaklananlar

Mahremiyet haricinde evlenilmesi yasaklanan kimseler sınıfında ise, gerek Yahudi bir anneden doğma nedeniyle gerekse Yahudi hukuku *halakhah*'a uygun bir tarzda Yahudi kabul edilen birisinin, Yahudi olmayan birisiyle (goyim-גויים) yaptığı evlilikler yer alır. Tanah'ta bu yasak Edom ve Mısır halkına karşı konulduğu halde, daha sonraki dönemlerde hahamlar tarafından diğer milletleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁹¹ Muhtemelen, yabancılarla yapılan evliliklerin *Kutsal Tohumu* bozarak onları olumsuz tutumlara sevk edeceği ve dini ritüellerin bozulacağı endişesi bu şekildeki bir kararda etkili olmuştur.⁹² Bahse konu yasağın devamı niteliğinde, evlenmeyle sonuçlanmasa bile, Yahudi cemaati haricindekilerle cinsel ilişki yasaklanmıştır.⁹³ O kadar ki halakhah'ta istenmeyen bu ilişkinin insanla hayvan arasındaki menfur ilişkiyle eşdeğerde olduğu kabul edilir.⁹⁴ Yahudi hukukuna göre yasak kapsamındaki kişilerle evliliğin yegâne meşru yolu, onların Yahudi olmalarıdır.⁹⁵

Tanah'ta meşru evliliklerin haricinde doğan kimse şeklinde isimlendirilen *mamzer* (ממזר) ile evlilik, onun onuncu kuşağından biriyle dahi olsa yasaktır.⁹⁶ Bunun yanında cinsel organları doğuştan değil de daha sonraları ezilme ya da kesilme sonucu zarara uğrayan bir kimse ile de evlenmek yasaklanmıştır.⁹⁷ Boşadığı karısıyla başka birisi evlendikten sonra kişinin onunla tekrar evlenmesi de meşru değildir.⁹⁸ Zina yaptığından

90 Levililer 21:1-4, 7,10-21; BT. Sanhedrin 2/1; BT. Horayot 3/5; BT. Yoma 13a; BT. Sanhedrin 22b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 18:1-3; Hahamların ve başhahamların evliliklerine getirilen bu türden sınırlamaların *Yahudi soyunun kutsallığını* korumanın yanında aslında toplum içerisinde hem otoritelerini sağlamlaştırma hem de insanların cinsel ahlakı hususunda hakimiyetlerini pekiştirme aracı olarak yorumladıklarıyla ilgili bkz. Naomi Koltun-Fromm, *Hermeneutics of Holiness: Ancient Jewish and Christian Notions of Sexuality and Religious Community*, New York: Oxford University Press, Inc., 2010, ss. 239-242.

91 Tesniye 7:4.Maimonides, *Mishneh Torah*, Marriage, 1:7-8, 4:15; Forbidden Intercourse, 12:1; BT. Avodah Zarah 36b.

92 Ezra 9/1-2.

93 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 12:2.

94 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 12:2.

95 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 12:17, 22, 25.

96 Tesniye 23:2

97 Tesniye 23:1

98 Tesniye 24:1-4.

şüphe duyulan kadınla yapılan evlilik de gayr-i meşrudur.⁹⁹ Hür olmayan bir kadınla ile yapılan evlilikten doğan çocuk *mamzer* sayılmasa da Yahudi olarak kabul edilmemekte ve harcanan sperm, israf sayılarak böyle bir evlilik halakah'ta kesinlikle meşru görülmemektedir.¹⁰⁰ Yasakların bir kısmı yalnızca kadınlara hastır. Buna örnek olarak erkek bir çocuğu olmadan kocası ölen bir kadın (yavamah, יבמה), kocasının erkek kardeşinin (yavam/levir- יבם) öncelikli hakkı olarak kabul edilmiş (yibbum- יבום) ve bu dul kadının, kayınbiraderinin izni olmadan başka bir erkekle evliliği gayr-i meşru kabul edilmiştir.¹⁰¹

3- Kibbutz Aile Yapısı ve Cinsellik Anlayışı

“Topluluk, birliktelik, grup” gibi anlamlara gelen kibbutz/kevtzah (קיבוץ-קבוצה), İsrail’de ortak kullanılan yerleşim yerlerinde yaşayan, ziraî alanlar başta olmak üzere özel mülkiyetin olmadığı, bütün üye ve ailelerin tüm ihtiyaçlarının ortaklaşa karşılandığı işbirliğine dayalı gönüllü, kolektif bir ekonomik, sosyal ve ideolojik sosyal yapı modelidir. İlk örneğine 1910 yılında İsrail’in kuzeyinde Taberiye Gölü sahilinde rastlanan kibbutz, sonraki yıllarda özellikle siyonist gençliğin de destekleriyle gelişmiş ve günümüzde, yarısı İsrail devletinin katkısıyla olmak üzere, 273 civarında grubuyla İsrail’in ülke sınırlarına yayılmış ve yüz bini aşkın nüfusuyla önemli bir rakama ulaşmıştır.¹⁰²

Kibbutz tipi örgütlenmenin konumuzla ilgili yönü bu yapıda kadına bakış, aile yapısı ve cinsellik anlayışıdır. Yahudi geleneğindeki geleneksel kadın anlayışının tersine kibbutzlarda kadın-erkek eşitliğini ve kadının özgürlüğünü sağlamak için onun sadece ev işlerine bağlanıp kalmasına müsaade edilmez. “Çocukların toplu eğitimi, kadınların özgürlüğü için ilk adımdır” sloganıyla onların bakımı ve eğitimi, özel görevliler sayesinde çocuk evlerinde ortaklaşa yapıldığı için kadın erkek gibi, özellikle hizmet ve eğitim sektöründe, iş gücüne katkıda bulunur.¹⁰³

Geleneksel Yahudi anlayışında olduğu gibi kibbutzlarda da evlilik ve aile, kibbutzun varlığının devamı ve başarısı için en temel unsurdur. Bu şekildeki bir bakış açısı, bekarlığın bir sorun olarak algılanması ve yetişkinlerin erken yaşlarda evlenmeleri

99 Schereschewsky, Ben-Zion, “Marriage, Prohibited”, *EJ*, c.11, 1051-1054, 1052

100 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 12:13.

101 Tesniye 25:5-10; Levirate evliliğiyle ve ilgili kurallar konusunda detaylı bilgi için bkz. Maimonides, *Mishneh Torah*, Levirate Marriage.

102 İlk kuruluşundan (1910) 2000 yılına kadar hem kibbutzların sayısı hem de nüfus değişimleri için bkz. Ran Abramitzky, “The Limits of Equality: Insights from the Israeli Kibbutz”, *The Quarterly Journal of Economics*, c. 123, sayı: 3 (Ağustos, 2008), s. 1121; Daha etaylı bilgi için kibbutz grupların internet sitelerinden yararlanılabilir. http://www.kibbutz.org.il/eng/081101_kibbutz-eng.htm, online erişim, 19 Kasım 2015; Ayrıca bkz. Moshe Kerem, “Kibbutz Movement”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 12, s. 121-124.

103 John Snarey and Linda Son, “Sex-Identity Development among Kibbutz-Born Males: A Test of the Whiting Hypothesis”, *Ethos*, c. 14, S. 2 (Yaz, 1986), s. 102-104; Paul Rothman, *Full Circle: The Ideal of a Sexually Egalitarian Society on the Kibbutz*, 1995; Yapılan bir alan araştırmasına göre eşitlik üzerine kurulan kibbutzlarda kadınların erkekler kadar mutlu olmadıkları sonucu çıkmıştır. Ayrıntılı araştırma için bkz. Melford E. Spiro, *Kibbutz Venture in Utopia*, Cambridge, Harvard University Press, 1956, sayı: 224-230; 1977 yılında yapılan diğer bir araştırma için bkz. Seymour Parker and Hilda Parker, “Women and the Emerging Family on the Israeli Kibbutz”, *American Ethnologist*, c. 8, sayı: 4 (Kasım, 1981), s. 770.

için onlar üzerinde büyük bir sosyal baskı kurulması sonucunu doğurmuştur. Diğer yandan kibbutz normları yetişkinlerin evlilik öncesi ve aile dışı cinsel ilişki, doğum kontrolü, dinî kibbutzlar hariç, kürtaj gibi cinselliği ilgilendiren konularda seküler Yahudilerden ayrı düşünmemektedirler. Aynı şekilde hem erkekler hem de kadınlar arası homoseksüel ilişkilerin çok yaygın olduğuna ilişkin tezler reddedilmektedir.¹⁰⁴

III- Cinsel Sapmalar ve Halakhah'taki Cezaları

Yahudilik'te kutsal bir kurum niteliğine sahip aile yapısı, cinsel ilişkiler için tek meşru birliktelik aracı kabul edilirken; diğer yandan aile yapısının sarsılmaması için gayr-i meşru ilişkilerin alanı belirlenmiş ve aile kurumuna yönelik tehlikelere karşı önlemler alınmıştır. Meşru sayılmayan bu tür cinsel sapmalar içinse, Yahudi hukuku halakhah'ta hem maddi hem de manevi bazı cezalar belirlenmiştir. Cinsel sapmalara sırasıyla değinecek olursak bunları zina, ensest, homoseksüellik ve zoofili şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

1. Zina

İffetsizliğe karşı hiç bir bekçilik sistemi olamayacağını ileri süren Talmud rabbilerinin görüşlerine¹⁰⁵ rağmen Tanah'ta aile birliğini zedeleyici cinsel sapmalar şiddetle men edilir. Bunların başında nikâhsız cinsel ilişki olan zina/niuf(ניאוף)gelmektedir.¹⁰⁶ En büyük cinsel suçlardan biri kabul edilen zina,¹⁰⁷ meşru birlikteliklerin önündeki en büyük engellerden birisidir. Zinaya ve cezasına ait detaylı hükümler, Yahudi yazılı geleneği Tanah'ta yer almaz. Ancak cezasına ilişkin kurallar, detaylı bir şekilde Yahudi sözlü geleneği Talmud'da anlatılır. Halakhah'a göre zina; evli erkeğin sadece nişanlı veya evli kadınla yapmış olduğu nikâhsız ilişkidir. Diğer taraftan bekâr bir kızla kurulan cinsel ilişkinin zina tanımına dâhil edilmemesi, Tanah'ta çok eşliliğin meşru; bu ilişkilerden doğacak çocuklara nispet edilecek soyun belirli ve bu yüzden mirasın belirlenmesinde bir güçlüğü olmaması sebebiyledir.¹⁰⁸ Ancak kadına yönelik zina suçunun tespiti için gereken bir diğer şart, kadının rızasıdır. İsteği dışında zoraki tecavüze maruz kaldığında kadın¹⁰⁹ suçsuz kabul edilir ve ona herhangi bir ceza takdir edilmez.¹¹⁰

Yahudi ceza hukukunda zina suçu kesin delillerle sabit olmuş hem erkek hem de kadına öngörülen ceza, idamdır.¹¹¹ Suçu ve cezası kesinleşmiş zinanın cezası üç türlü icra

104 Judith Buber Agassi, "Theories of Gender Equality: Lessons from the Israeli Kibbutz", *Gender and Society*, c. 3, sayı: 2 (Haziran, 1989), s. 181.

105 BT. Kethuboth 13b.

106 Çıkış, 20/14; Tesniye, 5/18.

107 Yahudi hukukunda zina ve ona benzer suçlarla ilgili detaylı bir inceleme için bkz. Eldar Hasanov, *İslam Hukuku ile Karşılaştırılmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, İstanbul, özellikle ss. 10-71 arası.

108 Çıkış 21/10; Tesniye 21/15-17.

109 Yahudi hukuku halakhah'ta tecavüze uğrayan kadının bekâr olması haricinde tazminat talep edemeyeceğine karar verilmiştir. Bkz. BT. Kethuboth, 1:4; Bu durumdaki mağdur kadının tazminat talebi için bkz. BT. Kethuboth 42a, 43b.

110 Tesniye 22/23-27.

111 Levililer 20:10; Tesniye 22:22-25; Sanhedrin 50a, 51a, 51b, 53a, 84b, 89a-90a.

edilir. İlki, her iki tarafın da taşlanarak yani recm¹¹² (ragam-רגם) cezasıyla öldürülmesidir.¹¹³ Recm cezası nişanlı kızların haricindeki cinsel suçlarda uygulanmaz.¹¹⁴ Diğer taraftan evli bir kadınla yapılan zina sebebiyle Tanah'ta belirli bir ölüm şekli belirlenmemiş ve sadece *öldürülecektir, ölümü hak etmiştir*¹¹⁵ şeklinde ifadeler yer almıştır. Bu yüzden evli bir kadınla zinanın cezası hahamların kararıyla bir derece daha düşük cezalandırma olan *boğarak öldürmedir*.¹¹⁶ Bu konu öngörülen diğer bir ceza şekli, evli kâhin kızlarının zina suçu sabit olduğunda yakılarak öldürülecekleridir. Onlara farklı bir kategori belirlenmesinin nedeni, bununla hem kendi hem de haham babasının kutsal konumuna saygısızlıkta bulunulduğu düşünülmüş ve bu şekilde diğerlerine göre daha şiddetli bir ceza takdir edilmiştir.¹¹⁷

2-Ensest

Tanah'ta, İbrahim¹¹⁸ ve Yakup peygamberler¹¹⁹ ile Musa peygamberin babası Amram'ın ve Davud peygamberin¹²⁰ yasak kapsamındaki yakın akrabalarıyla/muharremât evlenmeleri,¹²¹ ensest/*giluy arayot* (גילוי ערויות) ilişkinin meşru olduğuna delil olarak gösterilir.¹²² Ancak Talmud'a göre bu evliliklerin meşruiyet kaynağı, kapsamı Tanah'a göre daha sınırlı olan Nuh kanunlarıdır.¹²³ O yüzden Tanah'ta yer alan enseste benzeyen bu evliliklerin hükmü, Yahudilerin Tanrı'ya bağlılıklarının nihâi simgesi niteliğindeki Sina Ahdi ile nesh edilmiş ve yeni kanunla/Torah birlikte bunlar *rezillik, alçaklık, utanç verici ve kirlilik* olarak nitelendirilmiştir.¹²⁴ Ensest ilişkinin tanımına, daha önce tabloda aktarıldığı gibi, anne (üvey dâhil) ve baba, kız kardeş, kız torun (üvey dâhil), teyze, gelin, baldız ve kişinin eşinin sağ olduğu dönemde onun kız kardeşi dâhildir.¹²⁵

Tanah'ta yasak kapsamındaki kişilerden babasının karısıyla ensest ilişkiye girenlerin kendi babasının yatağını lekeleyeceği ve bu yüzden lanete uğrayacakları belirtilir.¹²⁶

112 Yahudi hukukunda taşlanarak öldürme (recm) cezasıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Eldar Hasanov, "Yahudi Şeriatında Recm Cezası", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2008, sayı: 12, ss. 183-200.

113 Tesniye 22:24; BT. Sanhedrin 7:1, 49b, 50b.

114 Tesniye 22:24-27.

115 Levililer 20:10-12.

116 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 1: 6.

117 Levililer 21:9; BT. Sanhedrin 50b, 51a.

118 Yaratılış, 20/12.

119 Yaratılış, 29/16-35.

120 II. Samuel 13:13.

121 Çıkış, 6/20.

122 Burada belki değinilmesi gereken diğer bir konu Tanah, Yaratılış 19/30-38'da anlatılan kızlarının mağarada babaları Lut ile o uyurken yaptıkları *cinsel ilişki*dir. Her ne kadar yukarıda söylendiği gibi bunlar Musa öncesi şeriatlar olup nesh edildiği kabul edilse de kimi araştırmacılara göre bu tür metinler, ensest ya da diğer türlü gayr-i meşru cinsel sapmalara zemin hazırlamaktadır. Bu tür konularda detaylı bilgi için bkz. Mehmet Katar, "Tevrat'ın Lut Kıssası Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLVIII (2007), sayı: I, s. 57-76; Kemal Polat, "Lût Kıssasına Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an Perspektifinden Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 24, Erzurum, 2005, s. 158-161.

123 BT. Sanhedrin 58a-b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Kings and Wars, 9:5.

124 Levililer 20/12-21.

125 Levililer 18/6-20.

126 Tesniye 27/20-23.

Belirlenen ceza, bu iki kişinin yanında, kendi geliniyle enest ilişki de bulunan erkek ve gelin öldürülmesidir. Bir kimse kadının hem kendi hem de annesiyle cinsel ilişkiye girerse üçü de yakılmak suretiyle cezalandırılacaktır. Bunlara göre daha hafif cezaların takdir edildiği enest ilişki türleri ise, bir kişi üvey kardeşiyle kurduğu cinsel ilişki sonrasında her ikisi de cemaatten dışlanır. Amcasının karısıyla enest ilişkiye girenlerin, ilahi bir ceza olarak, çocuk sahibi olmadan ölmeleri beklenir. Kardeşinin karısıyla bu tür bir ilişki yaşayarak *rezillik içerisine girmiş* kişinin, kardeşinin namusunu kirleteceği ve yine, ilahi bir ceza olarak, çocuk sahibi olamayacağı Tanah'ta açıkça ifade edilir.¹²⁷

Diğer taraftan Yahudi hukuku halakhah'ta ise enest ilişki, ölüm cezasını gerektiren suçlar olan putperestlik ve adam öldürme ile eş kabul edilmiş ve bunun cezası, suçun niteliğine göre belirlenmiştir. Buna göre:

- 1- İnsanın en yakını kabul edilen annesi ve geliniyle kurulan enest ilişkinin cezası taşlanarak öldürülmek,¹²⁸
- 2- Öz ya da üvey kız evlat, torun ve kayınvalide ile enest ilişki, yakılarak öldürülmek,¹²⁹
- 3- Bu kimseler haricindeki bütün enest ilişkilerin cezası ise yerine göre *karet*¹³⁰ (קֶרֶת) yerine göre de kırbaçlamadır.

Öte yandan Rabbinik geleneğe, kendisi ya da bir başkası için hayatı tehlike söz konusu olduğunda kişinin, hayat kurtarma pahasına bile olsa, enest ilişkiye girmesine izin verilmemiştir.¹³¹ Ancak bu konuda Ortaçağ Yahudi âlimleri arasında fikir birliğinin olduğunu söylemek güçtür. Kimine göre kadın pasif taraf olduğu için çaresiz suçu işlemeyi kabul etmeli, diğerlerine göre ise hiçbir şartta bu suç işlenmemelidir. Zaruret karşısında kadının bu suçu işleyebileceğini savunanlara göre bu suçun cezası, ölüm değil kırbaçlamadır.¹³²

3-Homoseksüellik

Yahudi geleneğinde homoseksüel ilişkiler, ilişki iki tarafın karşılıklı rızalarıyla gerçekleşmiş olsa da, meşru görülen bir cinsel tercih biçimi değildir.¹³³ Ancak Tanah'ta kadınlar arası bu tür bir cinsel ilişkiden bahsedilmez ve buna öngörülen bir ceza da yoktur. Diğer taraftan Yahudiler için lezbiyenlik (לְסִבִּית), erkekler arası cinsel münasebet homo/gay (הוֹמוֹ) kadar ağır bir sapkınlık olarak değerlendirilmez.¹³⁴ Kadınlar arasında

127 Levililer 20/11, 12, 14, 17, 18-21.

128 BT. Sanhedrin 7/4.

129 BT. Sanhedrin 9/1.

130 *Karet* için 75 nolu dipnottaki açıklamalara bakılabilir.

131 BT. Sanhedrin 74a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Beliefs, 5:2.

132 Haim Hermann Cohn, "Incest", *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı) ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, 2007, c. IX, s. 756.

133 Çalışmanın kapsamına dâhil olmasa da modern mezheplerin homoseksüelliğe ilişkin farklı yaklaşımları için bkz. Süleyman Turan, "Günah Hastalık ya da Alternatif Bir Yaşam Biçimi mi? Modern Yahudi Mezheplerinde Homoseksüellik Konusunda Yaşanan Kırılmalar", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 30, 2004, ss. 141-166.

134 Levililer, 18/3, 22.

gerçek mana-sıyla cinsel bir birlikteliğin yokluğu ve soyun devamı için gerekli unsur spermin israf olmayışı buna gerekçe olarak gösterilir. Bu şekildeki bir cinsel sapmanın bekâreti ortadan kaldırıp kaldırmadığı hususları da bu çerçevede tartışılmıştır. Her ne kadar Tanah ve Talmud'da buna herhangi bir ceza öngörülme de Maimonides, suçluların kırbaçlanması ve kocalarının, bu tür meyli olan kadınlarla fazla görüşmemesi yönünde eşini uyarması gerektiği yönünde mahkemelere kanaat bildirmiştir.¹³⁵ Bununla birlikte bu tür bir ilişki yaşayan kadının, baş kâhin hariç, kâhinlerle evlenebileceği¹³⁶ gibi kocasıyla evliliğinin devamında da sorun olmadığı halakhah'ta belirtilmiştir.¹³⁷

Lezbiyenliğin aksine erkekler arasındaki ilişkilerin sapkınlık kabul edilip cezasının belirlenmesi, Tanah'taki Sodom (*maase sodom*-מַעֲשֵׂה סְדוֹם) hikâyesinde yer alır. Kıssaya göre çok çirkin bir cinsel sapkınlık olarak kabul edilen *rezillik*, ancak tarafların taşlanarak öldürülmeleriyle ortadan kaldırılabilir.¹³⁸ Erkekler arası cinsel sapmaların yasaklandığı ve buna karşı gelenlerin ilahi cezaya maruz kaldıkları Tanah Yaratılış'ta Sodom hikâyesiyle detaylıca anlatılır.¹³⁹

Yaratılış amaçları doğrultusunda kullanılması gereken spermi israf ettikleri ve neslin sürekliliğini aksattıkları gerekçesiyle eşcinsel ilişkiye girenler, yoldan çıkmış ve yolunu şaşırılmış kişiler olarak nitelendirilirler.¹⁴⁰ Bu düşüncenin bir yansıması şeklinde Nuh'un neslinden Kenanlılar'ın babası Ham, çıplak haldeki babasıyla cinsel ilişkisi sebebiyle, lanetlenmiştir.¹⁴¹ Ancak Yahudi hukukunda dini sorumluluğun başlangıç zamanı kabul edilen on üç yaşına ulaşmamış erkek çocuklar (*bar mitzva*-בָּר מצוה) bu ceza kapsamına dâhil değildirler.¹⁴²

Aile kurumu, Yahudi cemaatinin en önemli dini-sosyal kurumlarından birisi olduğundan aile yapısının sağlıklı bir şekilde devamı ve korunması için bu menfur alışkanlığa müptela birisinin ailesini terk etmesi daha uygundur. Nedeni de böyle bir kimse genel olarak toplumun en temel birimi aile yapısına zarar verir. Aynı şekilde spermin boşa harcanmamasına uygun olarak erkeklerin masturbasyon (*onnot*-אוֹנוּת) yaparak kendilerini tatmin etmeleri de meşru kabul edilmemiş¹⁴³ ve erkeği yasaklanan bu tutuma sevk eden nedenlerin de ortadan kaldırılmasının gerekliliğine işaret edilmiştir.¹⁴⁴

135 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 21:8.

136 BT. Shabbath 65a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 21:8.

137 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 21:8.

138 Yaratılış 13/13, 18/20, Levililer 20/13; 18/21-23.

139 Yaratılış 19/1-13, 24-29.

140 Nedarim 51a.

141 Yaratılış 9/22; BT. Sanhedrin 70a.

142 BT. Sanhedrin 54a, 54b.

143 BT. Niddah 13a-b.

144 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 21:17-25; BT. Niddah 13b.

4- Zoofili

Yahudi sosyal hayatının merkezinde aile yer alınca bütün cinsel hayatın meşruluğu ya da gayr-i meşruluğu buna göre belirlenmiştir. Bu yüzden hayvanlarla yapılan cinsel ilişkinin (zoofili) Kenanlılara ait menfur bir cinsel anlayış olduğuna ve bunun da kendilerine yakışan bir tutum olmadığına vurgu yapılır. Halakhah'ta, *Yahudi milletinin yapı itibariyle istenmeyen bu cinsel sapkınlığa eğilimli olmamasına* karşın,¹⁴⁵ hem erkek hem de kadınların bu çirkinlikten şiddetle sakınmalarının zaruretine dikkat çekilir.¹⁴⁶ Bu suça bulaşanların *Kutsal Topraklardan* kovuldukları gibi, Yahudilerden de benzer şekilde aynı fiili işleyenlerin kovulacakları ve söz konusu ilişkinin tüm taraflarının öldürüleceği belirtilir.¹⁴⁷

Diğer taraftan, zoofiliye bir tedbir olarak, *putperest kimseler Yahudiler gibi güvenilir olmadıkları* için onlara olarak hayvan emanet edilmemelidir.¹⁴⁸ Halakhah'a göre Nuh'un yedi kanununa uyan ve *Nuhiler*¹⁴⁹ şeklinde isimlendirilen gruplar ise putperestler gibi değillerdir ve onlara¹⁵⁰ da hayvanla cinsel ilişki yasaklanmış ve cezasının ölüm olduğu belirtilmiştir. Yahudilerin aksine ilişkiye girilen hayvan öldürülmezken¹⁵¹ Nuhilerin kılıçla kafalarının kesilmek suretiyle öldürülecekleri belirtilir.¹⁵²

Sonuç

Yahudi geleneğinde evlilik ve aile bağlamında cinsellik anlayış ve ahlakının incelendiği bu araştırmada cinselliğin, hem kişisel hem de ailevi ilişkiler açısından olumlu bir etken olduğu, fakat bu duygunun kısıtlanması ve kontrol altına alınmasının zarureti belirgin bir şekilde göze çarpar. Hem Tanah hem de Talmud literatüründe fitrî olarak insana bahşedilen cinsel istek ve arzunun esas gayesi, onun soyunun sürekliliğinin sağlanması ve muhafazasıdır. Buna göre kutsallaştırılan aile kurumu, bu ideali gerçekleştirmenin yegâne yoludur.

Seçilmişlik anlayışının ilelebet devamı için mukaddes aile birlikteliğinin hiçbir şartta sarsılmamasının gerekliliği Yahudi hukukunda ısrarla ifade edilmiştir. Yahudi cemaatini oluşturan en küçük meşru birim ailenin, sağlıklı bir şekilde varlığını

145 BT. Kiddushin 82a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 22/2.

146 Çıkış 22:19; Levililer 18: 23-29, 20:15-16; Tesniye 27:21, 20:16; Kiddushin 82a.

147 Çıkış 22:19; Levililer 20:15-16: Bu şekildeki bir hayvanın taşlanarak mı yoksa kılıçla öldürüleceği tartışma konusu edilerek hahamlar arasında farklı fikirler ileri sürülmüştür. Bkz. BT. Sanhedrin 54a-b, 57b; Maimonides, *Mishneh Torah*, Kings and Wars, 9:14.

148 Maimonides, *Mishneh Torah*, Forbidden Intercourse, 22/5.

149 Yahudilerin kendileri haricinde Adil hukuk düzeninin oluşturulması, puta tapmama, Tanrı'ya övgüde bulunma, cinsel ah-laksızlıktan sakınma, adam öldürmeme, hırsızlık yapmama, canlı hayvandan et koparıp yememe şeklindeki yedi kanuna riayet eden kimseleri betimlemek için Nuhiler tabirini kullanırlar. Bu gruptakilerin dürüst insanlar oldukları için ahretten nasibi olduklarına inanılır. BT. Sanhedrin 105a; Maimonides, *Mishneh Torah*, Repentance, 3:13.

150 BT. Sanhedrin 58a.

151 Maimonides, *Mishneh Torah*, Kings and Wars, 9:6.

152 Maimonides, *Mishneh Torah*, Kings and Wars, 9:14.

korumasında kadına biçilen rol, erkeğe göre daha büyük ve ağırdır. Erkek, kadını sürekli gözetleyen ve denetleyen etken bir konumdayken; kadın neredeyse ailenin namusunun tek koruyucusu gibidir. Bu konuda kadının pasif bir rolde algılanması sonucunda erkek, aile içi cinsel ahlak hususunda önemli bir otorite haline gelmiştir.

Yahudi geleneği bağlamında Tanah ve rabbinik literatürde kadın; erkeğin diğer bir parçası, ailenin varlığı ve sürdürülmesi için gerekli bir figür; çocukların Yahudi inancına göre büyütülmesi ve terbiye edilmesinde en etkili kişi gibi olumlu atıfların yöneltildiği kişidir. Buna mukabil aklının eksikliğine, Âdem'in cennetten kovulmasındaki baş aktör olmasına ve erkeğin her an aklını alarak onu kötülüğe sevk edecek bir rol sahibi olduğuna vurgu yapılarak o, çoğunlukla olumsuz sıfatlarla anılır. Yazılı kaynak Tanah'ta olumsuz algıya yol açacak bazı ifadeler, rabbinik gelenekte negatif anlayışa sebep olacak şekilde yorumlanmış ve bu şekildeki bir tutum, Yahudiler arasında kadın hakkında olumsuz bir algıya sebep olmuştur.

Cinsellik ahlakının bir sonucu mahiyetinde Yahudi hukuku halakhah'ta kendisiyle aile kurulmasının meşru olmadığı kimseler vardır. Kişinin en yakın akrabaları bu kimselerin başında gelir. Ayrıca meşru bir birliktelik haricinde dünyaya gelmiş kimselerle/mamzer, cinsellik organı doğuştan bozulmuş ya da hasar görmüş şahıslarla ve dini bir kaygıyla Yahudi cemaati haricindekilerle de cinsel ilişkiler gayr-i meşrudur.

Halakhah'a göre cinsel hazzın meşru şekilde elde edilebileceği tek yer, ailedir. Diğer türlü arayışlar, neslin sağlıklı devamına ket vuracağı düşüncesiyle kesinlikle yasaktır ve her türlü durumda rakipsiz merci, aile kurumudur. Bunun sonucunda yasak kapsamındaki aykırı tutum ve davranışlar halakhah'ta ağır cezalar konularak önlenmeye çalışılır. *Tanrı'nın kutsal topluluğuna* girmenin tek yolu kabul edile gelen ve aile kurumuna zarar vereceği düşünülen en tehlikeli suç, kadın-erkek arasındaki nikâh harici cinsel ilişkidir. Buna göre zina, hem olayın tarafları hem de mensup oldukları cemaatin geleceği için en büyük tehdittir. Yahudi hukukunda zinanın önlenmesi için çok ağır cezalar belirlenmiştir. Bunlar taşlayarak, boğarak ve yakarak öldürme gibi yaptırımlardır.

Yasak cinsel eğilimler arasında zina gibi aile kurumunu tahrip edeceği varsayılan diğer bir davranış biçimi ise ensest ilişkilerdir. Talmud'da genişçe ele alınan bu ilişki türü, putperestlik ve cinayet ile aynı şekilde değerlendirilir. Aynı zamanda ensest ilişki alçaklık, rezillik ve aşağılık bir tutum şeklinde nitelendirilerek taraflarına, kendi durumları göz önüne alınarak yakarak öldürme, ayıplama ve dışlama gibi farklı derecede cezalar takdir edilir. Sapkınlık olarak görülen başka bir cinsel davranış olan kadınlar arası cinsel yakınlaşmaların, her ne kadar Yazılı Kaynak Tanah'ta yasaklandığına

dair ifadelerle rastlanmasa da, rabbiler bu ilişki biçimine kırbaçlama cezasının verileceğini belirtmişlerdir. Diğer taraftan bunun erkekler arasındaki benzeri olan homoseksüellik, kesin bir şekilde yasaklanmış ve buna ağır cezalar öngörülmüştür. Hayvanlara yönelik cinsel eğilimi tanımlayan zoofilin, Yahudi milletinin mizacıyla asla uyuşmayacağı, bunun Kenanlılar'a ait istenmeyen ve kötü bir ilişki türü olduğuna işaret edilir.

Kaynakça

- Abramitzky, Ran, “The Limits of Equality: Insights from the Israeli Kibbutz”, *The Quarterly Journal of Economics*, c. 123, sayı: 3 (Ağustos, 2008), s. 1111-1159.
- Atar, Fahrettin, “Muharremât”, *DİA*, XXXI, 6-8.
- Biale, Rachel, *Women and Jewish Law*, New York: Schocken Books, 1984.
- Brihad-aranyaka Upanishad, *Chandogya Upanishad*, (Çev. Jayaram V), Pure Life Vision, 2013.
- Cohn, Haim Hermann, “Incest”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), New York: Thomson Gale, 2007, c. 9, s. 756.
- Digha Nikaya, *The long discourses of the Buddha: a translation of the Digha Nihya*, çev. Maurice Walshe, Massachusetts: Wisdom Publications, 1987, 1995.
- Doğan, Hatice, *İbn Meymun'un Hayatı, Eserleri ve Delaletü'l-Hâirîn Adlı Eseri Üzerinde Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya, 2009.
- Esen, Bilal, “Zina”, *DİA*, c. 44, s. 440-444.
- Feldman, David M., *Marital Relations, Birth Control and Abortion in Jewish Law*, New York: New York University Press, 1968.
- Friedman, Michelle, Ellen Labinsky, Talli Y. Rosenbaum, James Schmeidler, and Rachel Yehuda, “Observant Married Jewish Women and Sexual Life: An Empirical Study”, *The Journal of Sexual Medicine*, c.11 sayı: 7, Temmuz 2014, ss. 1606-1619.
- Hasanov, Eldar, *İslam Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Yahudi Hukukunda Zina ve Benzeri Cinsel Suçlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜSBE, 2007.
- Herr, Moshe David, “Fasting and Fast Days”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 6, s. 722-723.

- Hirsch, Samson Raphael, *The Hirsch Siddur*, New York: Feldheim Publishers, 1997.
- Jacobs, Louis “Halakhah”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 8, s. 251.
- Judith Buber Agassi, “Theories of Gender Equality: Lessons from the Israeli Kibbutz”, *Gender and Society*, c. 3, sayı: 2 (Haziran, 1989), s. 160-186.
- Katar, Mehmet, “Tevrat’ın Lut Kıssası Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLVIII (2007), sayı: I, s. 57-76.
- Kerem, Moshe, “Kibbutz Movement”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 12, s. 121
- Koltun-Fromm, Naomi, *Hermeneutics of Holiness : Ancient Jewish and Christian Notions of Sexuality and Religious Community*, New York: Oxford University Press, Inc., 2010.
- Kutsal Kitap: Eski ve Yeni Anlaşma*, İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi, 2001.
- Maimonides, Moses, *The Code of Maimonides: Mishneh Torah*, New Haven: Yale University Press, 1961-2004.
- Meyer, Johann Jakob, *Sexual Life in Ancient India: A Study in the Comparative History of Indian Culture*, London : Routledge & K. Paul, 1952.
- Midrash Rabbah*, (Çev. H. Freedman and Maurice Simon), London: The Sancino Press, 1961.
- Polat, Kemal, “Lût Kıssasına Kitab-ı Mukaddes ve Kur’ân Perspektifinden Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 24, Erzurum, 2005, s. 147-165.
- Rabinowitz, Louis Isaac Jacob I. Dienstag, “Moses Maimonide”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 13, s. 381-388.
- Schereschewsky, Ben-Zion, “Agunah”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 1, ss. 506-509.
- _____, “Marriage, Prohibited”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 11, ss. 1051-1054.
- Snarey, John and Linda Son, “Sex-Identity Development among Kibbutz-Born Males: A Test of the Whiting Hypothesis”, *Ethos*, c. 14, sayı: 2 (Yaz, 1986), s. 99-119.

- Stewart, Chuck, *Homosexuality and the Law, A Dictionary*, Santa Barbara, California: ABC-CLIO, Inc., 2001.
- Talmud Babylonian*, (Ed. Isidore Epstein), London: The Soncino Press, 1978.
- Ta-Shma, Israel Moses, “Karet”, *Encyclopaedia Judaica* (2. Baskı), c. 11, ss. 806-807.
- The American Dictionary of The English Language* (3. Baskı), (Ed. Joseph M. Patwell), Boston: Houghton Mifflin, 1992.
- The Laws of Manu*, (Çev. Georg Böhler), New York: Dover Publications, 1969.
- Turan, Süleyman, “Günah Hastalık ya da Alternatif Bir Yaşam Biçimi mi? Modern Yahudi Mezheplerinde Homoseksüellik Konusunda Yaşanan Kırılmalar”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 30, 2004, ss. 135-172.
- Ünal, Asife, “Yahudilikte Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri”, *Bütün Yönleriyle Yahudilik Sempozyum Bildirileri*, Ankara, 2012, ss. 673-693.
- Yaacov Vainstein, *The Cycle of Jewish Life*, Jerusalem, 1990.
- Yasdıman, Hakkı Şah, “Yahudi Dininde Ailenin Yeri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İzmir, 2001, sayı: 13-14, ss. 241-266.
- “Zoophilia”, *Encyclopædia Britannica. Encyclopædia Britannica Online*, Encyclopædia Britannica Inc., 2015, s. 124.